

Katechizacja przedślubna jako bezpośrednie przygotowanie do zawarcia sakramentu małżeństwa

Papież Franciszek w jednej ze swoich katechez środowych ogłoszonych do wiernych zebranych na Placu św. Piotra w Rzymie podczas audiencji generalnej powiedział, że katechizacja przedślubna jest szczególną formą przygotowania do małżeństwa¹. Również poprzedni papież – Benedykt XVI podczas spotkania z Papieską Radą Rodziny (13.05.2006), przypomniał, że Rada założona 9 maja 1981 roku przez Jana Pawła II zajmuje się szerzeniem „Ewangelii rodziny i życia”². Papież stwierdził wówczas, że rodzina oparta na małżeństwie stanowi dziedzictwo ludzkości, podstawową instytucję społeczną; jest żywotną komórką i filarem społeczeństwa, co dotyczy zarówno wierzących jak i niewierzących. Przekonywał z naciskiem, że rodzina jest rzeczywistością, z którą muszą liczyć się wszystkie państwa a to z kolei zobowiązuje do przypominania prawdy o instytucji rodziny, jej formacji, a przede wszystkim przygotowania do jej zaistnienia³. W podobny sposób do roli i troski o rodzinę odnosił się Jan Paweł II, który podczas pielgrzymki do Ojczyzny, 11 czerwca 1987 roku w Szczecinie,

tak nauczał: *Nie ma skuteczniejszej drogi odrodzenia społeczeństw, jak ich odrodzenie przez rodzinę*⁴. W swoim nauczaniu wielokrotnie przypominał, że rodzina jest niepowtarzalną i jedną z najcenniejszych dóbr ludzkości⁵. W obliczu wielu współczesnych zagrożeń, troska o rodzinę wydaje się jednym z priorytetowych zadań Kościoła.

Motywnym przewodnim niniejszego opracowania jest analiza poszczególnych dokumentów Kościoła oraz wypowiedzi kolejnych papieży w celu wydobycia praktycznych wskazań dla osób odpowiedzialnych za ten etap przygotowanie do małżeństwa.

Cele i treści katechizacji przedślubnej

Jednym z podstawowych założeń przygotowania do wypełniania istotnych obowiązków małżeńskich jest ukazanie małżeństwa jako posłannictwa i powołania. Zgodnie ze wskazaniami *Konstytucji duszpasterskiej o Kościele w świecie współczesnym Gaudium et spes* dzieci powinny tak się

¹ Por. Papież Franciszek, *Katecheza środowowa podczas audiencji generalnej „Wielka praca”* (Rzym, 27.05.2015), https://w2.vatican.va/content/francesco/pl/audiences/2015/documents/papa-francesco_20150527_udienza-generale.html, z dn. 15.02.2018.

² Zob. Benedykt XVI, *Przyszłość ludzkości idzie przez rodzinę* „L'Osservatore Romano” 2006, nr 8, s. 17-18.

³ Por. Tamże, s. 18.

⁴ Por. Jan Paweł II, *Być człowiekiem sumienia*, oprac. K. Gryz, Kraków 1998, s. 238.

⁵ Zob. Tenże, *List do Rodzin* (Rzym, 2.02.1994) /dalej: LR/, w: *Posoborowe dokumenty Kościoła Katolickiego o małżeństwie i rodzinie* /dalej: PDKMR/ t. 2, Kraków 1999, 2. Por. Tenże, *Adhortacja apostołska o zadaniach rodziny chrześcijańskiej w świecie współczesnym Familiaris consortio* (Rzym, 22.12.1981) /dalej: FC/, w: PDKMR t. 1, Kraków 1999, 1.

wychowywać, aby po osiągnięciu dojrzałości mogły pójść za swym powołaniem⁶. Słusznie zauważa, wspomniany już Jan Paweł II w *Familiaris consortio*, jak niezbędna jest u chrześcijan, solidna formacja duchowa i katechetyczna, która ukazałaby małżeństwo jako powołanie i posłannictwo⁷. Powołanie do małżeństwa zawiera się już w naturze człowieka, który potrzebuje ludzi wokół siebie, potrzebuje rodzinnego ciepła. Bóg stwarzając mężczyznę i kobietę obdarzonych męskością i kobiecością oraz zdolnością miłowania, powołał ich do tworzenia wspólnoty w małżeństwie. Mężczyzna potrzebuje kobiety do uzupełnienia swej osobowości i odwrotnie. We wspólnocie małżeńskiej małżonkowie oddają się sobie w sposób pełny: osobowo, fizycznie i duchowo. Małżeństwo jest zamysłem Boga i On sam do niego powołuje, zatem wybór życia małżeńskiego i rodzinnego jest odpowiedzią daną Bogu na Jego wezwanie⁸.

Przygotowanie bezpośrednie do małżeństwa (inaczej katechizacja przedślubna) jest trzecim etapem przygotowania do małżeństwa, poprzedza je przygotowaniu dalsze i bliższe (dalsze i bliższe zawiera się w ramach przygotowania katechetycznego). Na etapie przygotowania bezpośredniego Kodeks Prawa Kanonicznego wskazuje na wartość osobistego przygotowania w następującym pouczeniu: przez osobiste przygotowanie do zawarcia

małżeństwa, przysposabiające nupturientów do świętości ich nowego stanu i jego obowiązków⁹. W adhortacji apostoelskiej *Familiaris consortio*, Jan Paweł II podkreśla potrzebę bezpośredniego przygotowania do małżeństwa. Jest ona nagląca, tym bardziej, gdy chodzi o narzeczonych, którzy przejawiają jeszcze pewne braki i doświadczają trudności w doktrynie i praktyce życia chrześcijańskiego. W zakres treści, którą na drodze wiary należy przekazać, powinno wejść pogłębienie tajemnicy Chrystusa i Kościoła, znaczenia odpowiedzialności chrześcijańskiego małżeństwa, jak również przygotowanie do podjęcia czynnego i świadomego udziału w liturgicznym obrzędzie zaślubin¹⁰. Zanim ukazał się powyższy dokument Konferencja Episkopatu Polski wskazała na potrzebny czas trwania tego okresu oraz wypowiedziała się o jego charakterze¹¹.

Papieska Rada ds. Rodziny w dokumencie *Przygotowanie do Sakramentu Małżeństwa* wskazuje na następujące cele przygotowania bezpośredniego:

- 1) dać syntezę przerobionego programu, szczególnie treści doktrynalnych, moralnych i duchowych, uzupełniając ewentualne braki formacji podstawowej;
- 2) dać okazję do modlitwy (rekolekcje, dni skupienia dla narzeczonych), gdzie spotkanie z Panem umożliwiłoby odkryć głębię i piękno życia nadprzyrodzonego;

⁶ Por. Sobór Watykański II, Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym *Gaudium et spes* (Rzym 1965) /dalej: GS/, w: *Sobór Watykański II. Konstytucje, Dekrety, Deklaracje*, Poznań 1968, 52.

⁷ Por. FC 66.

⁸ Por. List pasterski Episkopatu Polski na Uroczystość Świętej Rodziny (29.12.1968), W: *Listy Episkopatu Polski*, Paryż 1975, s. 550.

⁹ Por. *Kodeks Prawa Kanonicznego* (Rzym 1983) /dalej: KPK/ 1063 (2°: *praeparatione personali ad matrimonium ineundum, qua sponsi ad novi sui status sanctitatem et officia disponantur*), Poznań 1984.

¹⁰ Por. FC 66.

¹¹ Por. *Druga Instrukcja Episkopatu Polski o przygotowaniu do zawarcia małżeństwa w Kościele katolickim* (Warszawa, 11.03.1975) /dalej: II IEP/, w: <http://www.kkbids.episkopat.pl/?id=243#id=237> (7.02.2018), 19. Ważność i konieczność przygotowania podkreślają także dokumenty pastoralne innych episkopatów, np.: *Conferenza Episcopale in Italia. Normativa e sussidi*. Milano 1991, s. 41-66.

3) zorganizować odpowiednie przygotowanie liturgiczne, które przewidywałoby również aktywne uczestnictwo zawierających małżeństwo, troszcząc się szczególnie o sakrament pojednania;

4) dowartościować rozmowy z proboszczem, przewidziane prawem kanonicznym, aby każdego głębiej poznać¹².

O tym, jak ma przebiegać etap przygotowania bezpośredniego do małżeństwa na gruncie polskim mówi *Druga Instrukcja Episkopatu Polski* zwraca ona uwagę, iż przygotowanie bezpośrednie powinno być rozpoczęte przynajmniej na trzy miesiące przed zawarciem związku małżeńskiego. Zaleca się, by nupturienti najpierw spotkali się z proboszczem. Na tym etapie jest prowadzona katecheza. Forma i sposób katechizacji należy dostosować do poziomu intelektualnego i religijnego narzeczonych¹³. Istotnym elementem tego przygotowania jest konieczność przyjęcia sakramentu bierzmowania, o ile wcześniej narzeczeni go nie przyjęli a także wypracowanie regularnego przystępowania do sakramentu pokuty i pojednania, co umożliwia przyjęcie Komunii św., po to aby tym owocniej uczestniczyć w liturgii sakramentu małżeństwa¹⁴.

Zgodnie ze wskazaniem Kodeksu Prawa Kanonicznego szczególną odpowiedzialność za przygotowanie

bezpośrednie do sakramentu małżeństwa ponoszą duszpasterze miejsca zamieszkania kandydatów¹⁵. Obowiązkiem duszpasterzy jest troska duszpasterska o małżeństwa i ich wzrost w wierze¹⁶.

Pierwszoplanowym celem na tym etapie przygotowania do małżeństwa jest osiągnięcie pewności czy nie występują przeszkody kanoniczne, które uniemożliwiłyby ważne i godziwe zawarcie sakramentu małżeństwa¹⁷. Kolejne zadanie duszpasterza to ukazanie kandydatom istoty chrześcijańskiego małżeństwa a także upewnienie się, czy nupturienti pragną realizować we wspólnym życiu chrześcijańską koncepcję małżeństwa. To przekonanie, duszpasterz zaświadcza swoim podpisem, że przyszli małżonkowie zobowiązują się zgodnie z nauczaniem Kościoła zawrzeć sakrament małżeństwa. Ostatni etap przygotowań przedślubnych jest o tyle szczególnie istotny, by narzeczeni poznali przymioty i obowiązki chrześcijańskiego małżeństwa, to w konsekwencji ma wykluczyć fałszywe jego zawarcie. W przeciwnym wypadku brak szczerej postawy mógłby spowodować, iż związek ten zostałby zawarty nieważnie, jasno podkreśla to Kodeks Prawa Kanonicznego¹⁸.

Znaczenie przygotowania do małżeństwa zaakcentowano również w *Katechizmie Kościoła Katolickiego*

¹² Por. Papieska Rada ds. Rodziny, *Przygotowanie do Sakramentu Małżeństwa* (Rzym, 13.05.1996) /dalej: PSM/, w: PDKMR t. 2, Kraków 1999, 50.

¹³ Por. II IEP 19.

¹⁴ Por. J. Wroczeński, *Przygotowanie do życia w małżeństwie i rodzinie. Słownik małżeństwa i rodziny*, red. E. Ozorowski, Warszawa-Łomianki 1999, s. 372.

¹⁵ Por. KPK 1115.

¹⁶ Por. T. Pieronek, *Instrukcje Episkopatu Polski o przygotowaniu do zawarcia małżeństwa w Kościele katolickim*, Kraków 1990, s. 4; Konferencja Episkopatu Polski, *Dyrektorium Duszpasterstwa Rodzin* /dalej: DDR/, Warszawa 2003, 77-82.

¹⁷ Por. KPK 1066.

¹⁸ Por. tamże, 1063 § 2.

z tej racji, że jest ono zbudowane na wolnym i odpowiedzialnym akcie człowieka¹⁹. Im bardziej akt ten jest dokonany w sposób świadomy i dojrzały tym bardziej rokuje, że związek małżeński będzie oparty na trwałych podstawach. Bywa, że nupturienti dają jasno do zrozumienie, iż nie akceptują nauki Kościoła w niektórych kwestiach, zwłaszcza etycznych, wówczas duszpasterz ma prawo nie zgodzić się na udzielenie katolickiego ślubu, którego zawarcie zobowiązuje do życia według chrześcijańskich zasad. W takiej sytuacji sami narzeczeni stanowią przeszkodę do zawarcia sakramentu, o który zabiegają²⁰. Dokumenty Kościoła wyraźnie wskazują o potrzebie zachowania katechumenalnego charakteru przygotowania do realizacji powołania małżeńskiego, gdyż jest ono osadzone w powołaniu chrześcijańskim²¹. Zadania podjęte na chrzcie świętym narzeczeni powinni na nowo odkryć oraz pogłębić swoją wiarę dzięki temu będą w stanie bardziej odpowiedzialnie wypełniać swoje małżeńskie powołanie i jednocześnie całym sercem naśladować Chrystusa²².

Pierwsza Instrukcja o przygotowaniu do sakramentu małżeństwa zawiera wskazanie by w skład katechizacji przedślubnej należały: teologia i liturgia sakramentu małżeństwa, etyka małżeńska oraz odpowiedzialne

rodzicielstwo²³. Wskazania duszpasterskie podkreślają, by nupturienti uczestniczyli w całym cyklu spotkań, katechez przedmażeńskich w jednej parafii od początku do końca. Uczestnictwo w katechezach ma polegać na solidnym uzupełnieniu pewnych braków do przeciwieństwa tak ważnej roli a nie być tylko jakimś zaliczeniem kursu w krótkim czasie. Wskazania Episkopatu Polski zawarte w instrukcji nakazują, by przygotowanie trwało przynajmniej trzy miesiące²⁴.

Kolejnym elementem przygotowania bezpośredniego do małżeństwa jest pouczenie nupturientów o naturalnych metodach planowania rodziny. W tym celu zaleca się przynajmniej trzykrotne spotkanie w poradni małżeńskiej. Dokument Papieskiej Rady ds. Rodziny, wskazuje, jakie tematy powinny być poruszone na poszczególnym spotkaniu i tak na pierwszym poruszana jest problematyka: podstaw teologicznych aspektów odpowiedzialnego rodzicielstwa, zasad rozwoju miłości a także ogólne wprowadzenie w metody naturalnej regulacji poczęć. Współczesna nauka wypracowała solidne podstawy naturalnych metod płodności²⁵. Podczas drugiego spotkania należy realizować dalszy ciąg problematyki naturalnych metod regulacji poczęć oraz należy poruszyć taki temat, jak kultura życia seksualnego. Jako ostatnie,

¹⁹ Por. KKK 1632.

²⁰ Por. FC 68; *Instrukcja Episkopatu Polski o przygotowaniu do zawarcia małżeństwa w Kościele katolickim* (Warszawa, 13.12.1989) /dalej: IEP/, w: <http://www.kkbids.episkopat.pl/?id=243#id=238> (7.02.2018), 68.

²¹ Por. tamże, 66.

²² Por. tamże, 51.

²³ Por. I IEP 19; DDR 30.

²⁴ Por. II IEP 11 oraz III IEP 19; DDR 27.

²⁵ Por. PSM 35: naturalne metody odgrywają ważną rolę, podczas, gdy małżonkowie doświadczają poważnych trudności, takich jak, np.: zdrowie, status materialny a także wpływ ma odpowiedzialna polityka demograficzna. Papieska Rada ds. Rodziny zorganizowała konferencję naukową o charakterze międzynarodowym z promotorami naturalnych metod w dniach 9 – 11 grudnia 1992 roku. Materiały naukowe z tej konferencji zamieszczono w publikacji: „Metodi naturali per la regolazione della fertilità: l'alternativa autentica (nie podano miejsca i roku wydania).

przewidziane przez dokument, spotkanie należy poświęcić etycznym i nieetycznym metodom kierowania płodnością. Bogactwo, jakie kandydaci do małżeństwa powinni wynieść z tych spotkań powinno uświadomić im, iż przejawem odpowiedzialnego rodzicielstwa jest m. in. formowanie takiej postawy w małżeństwie, która umożliwi pełne miłości i troski oczekiwanie a później wychowywanie swoich dzieci²⁶.

Organizowane dla narzeczonych, w ramach bezpośredniego przygotowania do małżeństwa, dni skupienia czy kilkudniowe rekolekcje są fundamentalnym elementem. To pomoże im zrozumieć, iż życie duchowe jest tym pierwiastkiem, który będzie konstytuował ich wspólnotę małżeńską i ubogacał wzajemne relacje. Zaleca się, by każda para uczestniczyła w takiej formacji duchowej. Godne poleceniu jest, by takie dni skupienia czy rekolekcje miały miejsce w sanktuarium maryjnym. Taka forma ćwiczeń duchowych stwarza bardzo korzystne okoliczności, by pouczyć kandydatów do małżeństwa w kwestiach

sakramentu pokuty w ich życiu zarówno narzeczeńskim jak również w przyszłości²⁷.

Katechizacja przedślubna stwarza możliwość zapoznania narzeczonych z pewnymi formami duszpasterstwa małżeństw i rodzin. Dzięki temu rodzi się możliwość formowania narzeczonych do świadomego podjęcia misji, do której zostali powołani w Kościele i społeczeństwie. W tym względzie istotnym bogactwem Kościoła są liczne ruchy i stowarzyszenia, które mogą przyczynić się do wzrostu duchowego a także wzmocnić świadomość posłannictwa małżeńskiego²⁸.

Pieczę nad koordynowaniem nauki o problematyce rodzinnej dla całego Kościoła, sprawuje Papieska Rada ds. Rodziny, zaś Episkopat poszczególnych krajów dostosowują to nauczanie do potrzeb kościoła lokalnego. Na gruncie polskim, w poszukiwaniu coraz to nowych form prowadzenia owego przygotowania warto dostrzec starania i metody wypracowane i sprawdzone w innych krajach, które starają się coraz lepiej dotrzeć do tak szybko zmieniających się trendów młodych ludzi²⁹.

²⁶ Por. DDR 30.

²⁷ Tamże, 58.

²⁸ Por. PSM 57.

²⁹ Por. Ch. Vella, *Gruppi d'incontro per la preparazione al matrimonio*, Torino 1988, s. 23. Autor owej publikacji jest duszpasterzem oraz założycielem ruchu, który zajmuje się pomocą rodzinie: Cana Movement. W książce prezentuje sposób formacji przedmałżeńskiej, stosowany w ośrodkach duszpasterskich na Malcie i we Włoszech. Przygotowanie to rozpoczyna się rok, najpóźniej sześć miesięcy przed zawarciem małżeństwa. Grupę formacyjną stanowi maksymalnie osiem par narzeczonych. Grupę prowadzi ekipa formacyjna złożona z jednego małżeństwa, jako animatora (odpowiednio przygotowanego do tej pracy) oraz duszpasterza. Wszystkie spotkania są skoncentrowane wokół osoby: poczynając od uwarunkowań psychicznych i społecznych do niesienia pomocy młodym ludziom w osiągnięciu dojrzałej wiary. Każde spotkanie formacyjne trwa około 2 godzin i w zamiarze autorów ma stawać się doświadczeniem wspólnoty, pomocy i dialogu. Tematami spotkań są: nikt nie jest samotną wyspą, wspólne budowanie małżeństwa, małżeństwo i komunikacja, konflikty w małżeństwie, miłość i seksualność, potrzeba służby w życiu małżeńskim i rodzinnym, otwartość małżeństwa na inne małżeństwa i rodziny, co znaczy być rodzicem i wychowawcą. Na uwagę w tym sposobie formacji przedślubnej zasługuje szczególnie fakt, że ekipę, która prowadzi spotkania, stanowią: małżeństwo ze stażem życia małżeńskiego, które może dać świadectwo własnego życia, duszpasterz troszczący się o stronę doktrynalno-liturgiczną oraz animator świecki służący pomocą z dziedziny medycyny i psychologii.

Dojrzała osobowość

Fundamentem, na którym kształtuje się udane życie małżeńskie i rodzinne, jest dojrzała osobowość. Proces ten winien zmierzać, według wskazań adhortacji apostołskiej *Familiaris consortio* do odkrywania siebie jako istoty obdarzone złożoną i bogatą psychiką oraz własną osobowością z jej mocnymi i słabymi stronami. Podczas przygotowania powinno się zwrócić uwagę na zaszczepienie szacunku dla każdej wartości ludzkiej w stosunkach międzyosobowych i społecznych, dla kształtowania charakteru, do opanowania i użycia własnych skłonności, dla sposobu widzenia i traktowania osób odmiennej płci³⁰. Dojrzała osobowość przejawia się w postawie prawdziwego miłowania, chodzi o umiejętność poświęcania siebie samego na rzecz kochanej osoby, wyzwolenia z naturalnej skłonności do egoizmu i zapatrzenia się w siebie, a zwrócenia się ku drugiemu człowiekowi³¹.

Należy zauważyć, że drogi rozwoju osobowości ku dojrzałości są tak liczne, jak liczne są jednostki. Rozwój ten następuje przez przekształcenie wewnętrznej struktury cech z zadatków dziedzicznych do coraz bardziej autonomicznych form zachowania się. Z tym zagadnieniem wiąże się bogata problematyka emocjonalnych ustosunkowań do ludzi. Dojrzałość osobowości wyraża się szczególnie przez zdolność transformacji emocji o charakterze popędowo-biologicznym na tzw. wyższe

uczucia, zintegrowane z systemem uznawanych wartości³². Szczególnie ważne staje się na tym polu wychowanie do miłości. Prawdziwa miłość domaga się całkowitego oraz integralnego oddania a integralność wiąże się ściśle z dziewictwem. Czystość, jako postawa jest pełnią osobowości i gwarantuje integralność. Pożycia seksualnego można się nie uczyć, mechanizmy fizjologiczne sterują zachowaniem seksualnym człowieka, natomiast altruistycznej postawy trzeba się uczyć. Miłość „dziewicza” bez konsumpcji seksualnej jest miłością altruistyczną, stanowi podstawę dla przyszłej miłości małżeńskiej³³.

Miarą dojrzałości jest wgląd we własną motywację, uzyskanie pełnego, niezafałszowanego obrazu siebie. Kształtowanie się dojrzałej osobowości jest trwającym przez całe życie procesem stawania się. Dzięki niemu człowiek przyjmuje odpowiedzialność za swoje życie, w tym także za życie małżeńskie i rodzinne, przez co rozwija się w niepowtarzalny sposób.

Przymioty małżeństwa

Kolejnym ważnym zagadnieniem w procesie przygotowania do małżeństwa jest pouczenie o przymiotach małżeństwa, które zostały określone przez prawodawcę w następujący sposób: istotnymi przymiotami małżeństwa są jedność i nierozzerwalność, które w małżeństwie chrześcijańskim nabierają szczególnej mocy z racji sakramentu³⁴.

³⁰ Por. FC 66.

³¹ Por. *List pasterski Episkopatu Polski na Uroczystość Świętej Rodziny* (29.12.1968), dz. cyt. s. 551.

³² Por. Z. Chlewiński, *Dojrzałość: osobowość, sumienie, religijność*, Poznań 1991, s. 19.

³³ Por. W. Półtawska, *Przygotowanie do małżeństwa*, W: *Miłość, małżeństwo, rodzina*, red. F. Adamski, Kraków 1985, s. 50.

³⁴ Por. KPK, kan. 1056.

Jedność małżeńska oznacza, że związek małżeński zawiera jeden mężczyzna i jedna kobieta. Przymiot ten wynika z natury ludzkiej. W świecie rodzi się proporcjonalnie zbliżona liczba dziewcząt, co chłopców. Fakt ten skłania ku małżeństwu monogamicznemu. Poligamia poważnie zakłóca funkcjonowanie życia małżeńskiego i rodzinnego³⁵. Dlatego w konstytucji soborowej *Gaudium et spes* podkreśla wagę monogamii, co wyraża w następujący sposób: to głębokie zjednoczenie będące wzajemnym oddaniem się sobie dwóch osób, jak również dobro dzieci, wymaga pełnej wierności małżonków i dąży ku nierozdzielnej jedności ich współżycia³⁶. Sakrament małżeństwa wzywa, zatem małżonków do budowania jedności we wszystkich wymiarach – jedności ciał i dusz.

Komunia małżeńska charakteryzuje się nie tylko jednością, ale również nierozdzielnością. Związku małżeńskiego nie zawiera się na określony czas, ale do końca życia jednej ze stron. Małżeństwo może zrealizować swoje zadania dzięki swej trwałości. Z natury małżeństwo skierowane jest nie tylko do zrodzenia, ale i wychowania potomstwa. Uzasadnienie nierozdzielności ukazuje *Familiaris consortio*, w następujący sposób: nierozdzielność małżeństwa znajduje swoją ostateczną prawdę w zamyśle Bożym wyrażonym w Objawieniu: Bóg chce nierozdzielności małżeństwa i daje ją jako owoc, jako znak i wymóg miłości absolutnie wiernej, którą On darzy człowieka i którą Chrystus żywi dla swego Kościoła. Dar sakramentu

jest jednocześnie powołaniem i przykazaniem dla małżonków chrześcijańskich, aby pozostali sobie wierni na zawsze, ponad wszelkie próby i trudności, w wielkodusznym posłuszeństwie i świętej woli Pana: „Co Bóg złączył, niech człowiek nie rozdziela”. Dawanie świadectwa bezcennej wartości nierozdzielności i wierności małżeńskiej jest jednym z najcenniejszych i najpilniejszych zadań małżonków naszych czasów³⁷.

Sakramentalność małżeństwa

Przygotowującym się do życia w małżeństwie i rodzinie należy przedstawić naukę Kościoła dotyczącą sakramentalności małżeństwa. Uczestnicy katechezy powinni mieć świadomość, że małżeńskie przymierze, jakie dochodzi do skutku między ochrzczonymi zostało podniesione przez Chrystusa do godności sakramentu.

Małżeństwo chrześcijańskie jest sakramentem ze względu na swe zadanie w odniesieniu do dzieła zbawienia. Jest jednym z tych szczególnych środków zbawczych, w których Bóg spotyka się z człowiekiem, uzdrawia go i włącza w swoje wewnętrzne życie miłości, udzielając mu swej mocy, łask, charyzmatów potrzebnych na drodze zbawienia³⁸.

Związek mężczyzny i kobiety, jaki zawierają ochrzczeni został przez Chrystusa podniesiony do godności sakramentu i dlatego³⁹ prawodawca określa sakramentalność małżeńską jako przymierze. Podczas przygotowania należy podkreślać, że nauka

³⁵ Por. T. Pawluk, *Prawo kanoniczne według Kodeksu Jana Pawła II*, t. 3, *Prawo małżeńskie*, Olsztyn 1984, s. 31-32.

³⁶ Por. GS 48.

³⁷ Por. FC 20.

³⁸ Por. W. Skrzydlewski, *Chrześcijańska wizja miłości, małżeństwa i rodziny*, Kraków 1982, s. 124.

³⁹ Por. KPK, kan. 1055 § 1.

Kościół o sakramentalności małżeństwa oparta jest na Piśmie Świętym. Niezbędne jest odwołanie się przede wszystkim do nauczania św. Pawła, który związek małżeński porównuje ze związkiem, jaki istnieje między Chrystusem i Kościołem. W Liście do Efezjan związek małżeński nazywa tajemnicą w Chrystusie i Kościele (Ef 5,32). Relacja Chrystusa do Kościoła jest wzorem wzajemnej przynależności małżonków⁴⁰.

Zadania małżeństwa

Zadania małżeństwa są bardzo ściśle związane z jego istotą. Jak podaje prawodawca, celami małżeństwa są: dobro małżonków oraz zrodzenie i wychowanie potomstwa⁴¹. Dobro małżonków to przede wszystkim te wartości, które z natury nadają sens nierozzerwalnej wspólnoty małżeńskiej i przyczyniają się do pełniejszego rozwoju osobowości małżonków⁴². Na dobro małżonków składa się również wyłączne prawo do aktów małżeńskich, zmierzających do zrodzenia potomstwa i uśmierzenia pożądliwości. Miłość małżeńska nie może jednak wyczerpać się wśród dwojga małżonków, gdyż uzdalnia ich do udzielania daru życia nowej osobie ludzkiej.

Nauczanie Kościoła dotyczące tej kwestii zawiera Konstytucja *Gaudium et spes*, która poucza, że małżeństwo i miłość małżeńska z natury swojej skierowane są ku płodzeniu i wychowywaniu potomstwa⁴³. Współpraca rodziców z Bogiem w przekazywaniu życia jest głównym powołaniem małżonków.

Ta sama Konstytucja na innym miejscu poucza, że małżeństwo nie jest ustanowione wyłącznie dla rodzenia potomstwa; sama natura nierozzerwalnego związku między dwiema osobami oraz dobro potomstwa wymagają, aby także wzajemna miłość małżonków odpowiednio się wyrażała, aby się rozwijała i dojrzewała. Dlatego małżeństwo trwa jako połączenie i wspólnota całego życia i zachowuje wartość swoją oraz nierozzerwalność nawet wtedy, gdy brakuje tak często pożądanego potomstwa⁴⁴.

Powołanie małżeńskie to także powołanie do apostołstwa w rodzinie i wobec rodzin, wewnątrz Kościoła i w świecie. Jest to apostołstwo słowa i życia rodzinnego, czyli ukazywanie świętości miłości, religijności rodziny – wzoru ojca i matki chrześcijańskiej⁴⁵. Zadaniem małżonków jest, więc strzeżenie, objawianie i przekazywanie miłości.

Pouczenia wypracowane przez Sobór Watykański II, zostały w późniejszym czasie rozwinięte. Za prekursora rozwoju nauki o małżeństwie i rodzinie uważa się papieża Pawła VI dzięki encyklice *Humanae vitae*. Zawarł tam istotne elementy nauczania, takie jak cechy miłości małżeńskiej oraz kryteria odpowiedzialnego rodzicielstwa. Do tej literatury należy wielokrotnie już cytowana adhortacja apostołska *Familiaris consortio*. Wiele negatywnych zjawisk, na które skarżą się dziś rodziny, wypływa z faktu, że w nowych sytuacjach młodzi nie tylko tracą z oczu właściwe widzenie hierarchii wartości ale i z tego, że nie mając już pewnych

⁴⁰ Por. FC 13.

⁴¹ Por. KPK, kan. 1055 § 1.

⁴² Por. T. Pawluk, *Prawo kanoniczne według Kodeksu Jana Pawła II*, dz. cyt. s. 50-51.

⁴³ Por. GS 50.

⁴⁴ Por. Tamże.

⁴⁵ Por. W. Szewczyk, *Przygotowanie do małżeństwa*, W: *Przyszłość idzie przez rodzinę*, red. tenże, Warszawa 1993, s. 31.

kryteriów postępowania, nie umięją sprostać nowym trudnościom ani ich rozwiązać. Doświadczenie jednakże uczy, że młodym ludziom dobrze przygotowanym do życia udaje się to na ogół lepiej niż innym⁴⁶.

Podsumowanie

W myśl nauczania Stolicy Apostolskiej Episkopat Polski wydał trzy instrukcje dotyczące przygotowania do małżeństwa. Zwierają one konkretne wskazania dotyczące organizacji przygotowania, uwzględniając przy tym warunki Kościoła w Polsce. Dokonanie analizy tych dokumentów przyczyniło się do określenia elementów pastoralno-liturgicznych dotyczących formacji przedmałżeńskiej i wskazania w jaki sposób Kościół powinien urzeczywistniać ten depozyt, uwzględniając jednocześnie sprzyjające znaki oraz współczesne zagrożenia. Dlatego tak ważne jest głębokie i staranne przygotowanie, aby niezwykle wzniosłe powołanie małżonków rozwijało się w duchu wierności i pokoju, zgodnie z wolą Bożą. Obok ogólnego udzielenia rad narzeczonym i małżonkom za pomocą kazań w kościołach, stowarzyszeniach kościelnych i dobrej literatury o małżeństwie istnieją dziś prawie we wszystkich większych miastach katolickie poradnie małżeńskie, gdzie małżonkowie lub narzeczeni mogą dyskretnie zasięgnąć rady doświadczonych małżonków. W ostatnich latach kładzie się spory nacisk na przygotowywanie do życia w nierozdzielnych związkach także przez nauczycieli w szkołach.

Trwałe małżeństwo i szczęśliwa rodzina to środowisko, które najpełniej chroni człowieka przed zewnętrznymi

i wewnętrznymi zagrożeniami, pozwala na wszechstronny rozwój, doświadczenie miłości, odkrycie własnej wartości i własnego powołania do życia w miłości i prawdzie. Z drugiej zaś strony życie małżeńskie wymaga odpowiedzialności, pracowitości, wierności, codziennej troski o najbliższych. Wymaga też ciągłej czujności oraz umiejętności dojrzałego rozwiązywania pojawiających się trudności i konfliktów. Nic tak nie uszczęśliwia człowieka, jak szczęśliwe małżeństwo i rodzina. Nic też tak dotkliwie nie boli, jak kryzys więzi między najbliższymi i brak poczucia bezpieczeństwa we własnym domu. Dojrzałej miłości małżeńskiej i rodzicielskiej nie da się niczym zastąpić. To właśnie rodzina stanowi o największej i najszczerzej trosce oraz bezpieczeństwie każdego człowieka. Rodzina stwarza najlepsze warunki, by jej członkowie uczyli się dojrzałej sztuki życia, a w sytuacjach kryzysowych dysponuje najskuteczniejszą z istniejących terapii – terapią miłości. Rodzina jest niezastąpioną szkołą miłości. Jest też najważniejszym miejscem przekazywania życia i wychowania człowieka⁴⁷. Małżonkowie powinni pamiętać, że życie rodzinne nie może opierać się jedynie na dobrej woli i szczerej miłości. Konieczna jest troska o dojrzałość wszystkich członków rodziny. Potrzeba czujności, by we właściwym momencie demaskować istniejące zagrożenia i mądrze interweniować w obliczu pojawiających się trudności. Małżeństwo i rodzina są wielkim skarbem ale, jak wszystko co cenne na ziemi – złożony w kruchych, glinianych naczyniach ludzkiej niedoskonałości. Z tego względu podstawowym warunkiem ochrony małżeństwa i rodziny

⁴⁶ Por. FC 66.

⁴⁷ Por. Benedictus XVI, *Ad Tribunal Rotae Romanae in inauguratione Anni Iudicialis*, Acta Apostolicae Sedis /dalej: AAS 99/ (2007), s. 88.

jest osobista przyjaźń z Bogiem oraz zaufanie Bogu, szczególnie w chwilach trudnych. Nierozterwalne małżeństwo i trwała rodzina to zamysł samego Boga, który może być w pełni zrealizowany tylko w bliskiej z nim współpracy i dlatego tak ważna jest solidna katechizacja przedślubna by pomóc przyszłym małżonkom odkryć to piękno. W tym celu, Benedykt XVI wskazuje, by posługując się odpowiednimi środkami, przeprowadzić możliwie najlepiej przygotowanie bezpośrednie do zawarcia sakramentu

małżeństwa oraz sam egzamin przedmałżeński. Wartość tych działań pozwoli wyeliminować przypadki bezwarunkowego dopuszczania do małżeństwa osób bez odpowiedniego przygotowania. Ważne do podkreślenia zdaje się wskazanie papieża, iż na cały szereg działań duszpasterskich związanych z przygotowaniem do małżeństwa nie jest jedynie formalnością, albowiem zbyt wielkie jest dobro, którego Kościół i całe społeczeństwo oczekują od małżeństwa i rodziny⁴⁸.

Ks. mgr lic. Marcin Falkowski – doktorant katechetyki na Wydziale Teologii Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II w Lublinie.

⁴⁸ Zob. Benedictus XVI, *Ad sodales Tribunalis Romanae Rotae*, AAS 103 (2011), s. 110: „Troppe grande è il bene che la Chiesa e l'intera società s'attendono dal matrimonio e dalla famiglia su di esso fondata per non mpegnarsi a fondo in questo specific ambito pastorale”